

Naše nove orgulje

Vareš

Ove godine 4. listopada u 10.30 h Vitimir Slugić, profesor na franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu, blagoslovio je nove orgulje u Kreševu kod Sarajeva. Kolaudaciju je obavio naš mladi, afirmirani i izvan granica naše domovine poznati umjetnik na orguljama Željko Sojčić. On je dužnost obavio majstorski, s oduševljenjem, svijestan da je svaka kolaudacija orgulja jedna pobjeda u orguljskoj umjetnosti. Kolaudacija ujedinjuje duhovne i materijalne napore župe, delikatnost umijeća i obaveze graditelja orgulja, te čast orguljaša — umjetnika koji će ih pustiti »u promet«. Već prvi dodir s instrumentom pokazao je da je zahvat preuređenja, nadopune i proširenja učinjen s velikom ozbiljnošću i vrlo uspješno.

Poslije sv. mise u 17.30h Željko Sojčić održao je slijedeći koncert na novim orguljama u crkvi:

1. G. Muffat: Toccata br. 12 u C-duru
2. Pachelbel: Ciacona u f-molu
3. D. Buxtehude: Preludij, fuga i Ciacona u C-duru
4. I. Muhvić: Ave Marija, pjeva fr. St. Vasilj
5. J. S. Bach: a) Koralna predigra: »Wenn wir in höchster Nöten seien« b) Toccata i fuga d-mol
6. J. Brahms: Dvije koralne predigre: »Herzlich tut mich verlangen« A i B
7. I. Zajc: »Ave Maris Stella« pjeva fr. St. Vasilj
8. Fr. Liszt: Preludij i fuga B-A-C-H

Sve točke programa izvedene su na izvanredno zadovoljstvo publike. Slegao se svijet sa svih strana Bosne ponosno u Kreševo: iz Kiseljaka, Sarajeva, Vareša, Visokog i t. d. da se divi majstorstvu mladog umjetnika na orguljama Željka Sojčića i da se nasluša ovog divnog instrumenta »kralja instrumenta što ga je napravila zagrebačka tvrtka Heferer. Umjetnički doživljaj i užitak svih prisutnih bio je izvanredan, a oduševljenju nikada kraja.

Nešto malo iz povijesti kreševskih orgulja prema pisanju Mirona Kozinovića, brata naše poznate skladateljice Lujze Kozinović: »Zavjetna misao bila je kod kreševskih franjevaca i katoličkog svijeta da pod svaku cijenu nabave orgulje za svoju crkvu. Uslijed političkih (ne)prilika nije to bilo moguće za osmanlijske vladavine. Franjevci su pjevali koral, ali bez pratnje ikakvog instrumenta. I danas još u koru kreševskog samostana postoji legile na koji se stavljao Psalterium iz kojeg su se pjevali psalmi. Zatim se stavljao Graduale iz kojeg su se pjevali moteti (antifone). Legile je napravljen kako se u Srednjem vijeku pravio u Italiji te je kao starina od velike vrijednosti.

Biskup Augustin Botoš-Okić (rodnom iz Kreševa) pokušao je nabaviti orgulje za samostansku crkvu (u Kreševu). Podržavao je vrlo dobre odnose s austrijskim carem Josipom II koji ga je uvelike cijenio. Zamoli cara da mu pokloni orgulje. Molbi car udovolji i naredi da se izgrade orgulje za kreševski samostan. I orgulje su bile napravljene. Međutim, te orgulje nisu stigle u Kreševo, nego su, ne znam na čiju molbu, poklonjene nekoj drugoj crkvi u Austriji. Godine 1806. na 22. travnja Vojno vijeće karlovačko-varaždinsko javlja kreševskom gvardijanu Franji Miloševiću da su orgulje, koje je Josip car naredio da se naprave za kreševski samostan poklonjene nekoj crkvi u Austriji, ali da je naredio car da se imaju napraviti druge orgulje i poslati u Kreševo. Da li su te orgulje bile napravljene, ne zna se, ali u Kreševo nisu stigle.

Međutim, kreševski su franjevci čeznuli za glazbalom u samostanskoj crkvi. To je uspjelo upravitelju kora Petru Filipoviću (umro 26. prosinca) 1820. i pokopan na kreševskom groblju. Dugi niz godina bio je samostanski korista. Kako je studirao u Italiji, tako je pomoću veza dobio harmonij iz Italije i na niemu svirao za vrijeme bogoslovnih čina. Bio je odličan svirač. U samostanskom nekrologiju stoji pisano o njemu: »Hic diu officio chori moderatoris laudabiliter functus organum sua industria adlatum in dicto conventu pulsavit«.

Godine 1958. je napokon tvrtka Heferer napravila nove orgulje za staru kreševsku crkvu. Prvi put su zasvirale na božićnu ponoćku iste godine. Imale su petnaest zvučnih registara i jednu transmisiju. Kolaudaciju je 2. siječnja 1959. godine obavio Mladen Stahuliak i Miron Kozinović. Zapisnik kolaudacije završava riječima: »... Cijeli instrument kako u zvučnom, tako i u arhitektonskom pogledu (prospekt i raspodjela) odevnava suvremenim nastojanjima. Budući da je graditelj prema svemu, što je rečeno u ugovoru, te zahtjevima orguljaške tehnike i muzičke umjetnosti zadovoljio, orgulje se mogu preuzeti...«

Uprava samostana je godine 1963. crkvu do temelja porušila — prijetila je opasnost da se sama od sebe sruši — demontirala orgulje i preniela u Zagreb tvrtki Heferer gdje su renovirane, povećan broj registara i novi prospekt napravljen prema stilu nove crkve.

Orgulje op 251 iz 1957/8

I. manual

1. Principal 8'
2. Gedackt 8'
3. Konzertflöte 8'
4. Octav 4'
5. Mixtur 2, 3—5 str.

II. manual

6. Gamba 8'

7. Hohlföte 8'
8. Aeolina 8'
9. Vox coelestis 8'
10. Traversflöte 4'
11. Nasard 2', 2/3
12. Terz 1', 3/5
13. Piccolo 2'

Pedal:

14. Subbass 16'
15. Zartbass 16'
16. Oktavbass 8'

Povećane orgulje iz 1970 g.

I. manual

1. Bordun 16'
2. Principal 8'
3. Gedackt 8'
4. Gamba 8'
5. Konzertflöte 8'
6. Octav 4'
7. Cij. flauta 4'
8. Superoktava 2'
9. Mixtur 2, 3—5 str.
10. Trompeta 8'
11. Gud. principal 8'

II. manual

12. Hohlföte 8'
13. Aeolina 8'
14. Vox coelestis 8'
15. Traversflöte 4'
16. Nasard 2', 2/3
17. Piccolo 2'
18. Terz 1', 3/5
19. Cimbale 1', 3 str.
20. Krivi rog 8'

Pedal:

21. Violon bas 16'
22. Subbass 16'
23. Zartbass 16'
24. Oktavbass 8'
25. Pozauna 16'

NB. Kopule, kombinacije i pomagala su u prvobitnim iz 1957/8 i povećanim orguljama iz 1970 jednaki.

Kopule:

- a) II—I
- b) I—Pedal
- c) II—Pedal
- d) Super II
- e) Super II—I
- f) Sub II—I
- g) Super II—Pedal

Kombinacije i pomagala:

Stalne komb.: P, MF, F, T, O
1 slobodna kombinacija
Automatski piano pedal
Crescendo valjak
Walze ab
Handregister ab
Stopalo za žaluzije za II. man.
Tremolo
Jedna transmisija

Iz dispozicije starih i novih orgulja opaža se i evolucion napredak tvrtke Heferer. Kod prvih romantičkih orgu-

lja s isključivo labijalnim registrima vide se sve karakteristike i nedostaci: a) zvukovna disproporcija I i II manuala; b) neprofiliran pedal, mekanog Oktavbasa 8', koji je ovisan o spoju s I odnosno II manualom; i c) niti jedan jezičnjak.

Na takvim orguljama je teško, gotovo nemoguće izvoditi jedan dio orguljaške literature (predbarok i barok).

Uočivši sve te nedostatke, tvrtka Heferer idealno je riješila cijeli taj problem. Ovim svojim novim opusom, kao i nekim drugim u zadnjih nekoliko godina, otvorila je novu dobru stranicu u hrvatskom orguljarskom opusu.

Prvi manual je kompletan s bordonom 16', te vrlo dobrim principalskim nizom 8' i njemačkim trompetom koja nije preoštra. Osobito bogato je izrađen II manual. U njemu imamo niz mješavnica, dakle rastavljen Kornet, Tercian, Sesquialtera te prekrasni Cimbali. Uspješno je izrađen i Kromhorn koja je idealan za baroknu glazbu, kao solo registar, te za romantičnu glazbu u kombinaciji s tremolom i 4'. Pedal je obogaćen Violonbasom kao i Pozaunom 16'.

Osnovna karakteristika novih orgulja jest uravnoteženost zvuka, samostalnost boja II nasuprot I manualu. Može se izvoditi skladbe svih povjesnoglazbenih razdoblja od najranijeg predbaroka do moderne. Iako su orgulje pneumatskog sistema, na njima se može sa zadovoljstvom artikulirati tako da nema nikakvih problema ni s kontrolom punktiranih nota kao ni s jasnoćom brzih pasaja. Tutti je sočan, nosiv, te je postignuta apsolutna ravnoteža između labijalnih registara i jezičnjaka u potpuno novoj zvukovnoj dimenziji.

Instrumentat je veoma dobar i služi kao odličan uspjeh tvrtke Heferer iz Zagreba. Čestitamo našim »ujacima« u Bosni što su dobili tako dobar instrument orgulje, a tvrtki Heferer na uspjehom pothvatu i napretku u izgradnji ovog divnog i kompliciranog instrumenta.

Andelko Milanović

Rijeka

22. studenoga u riječkoj Katedrali izvršena je kolaudacija novih orgulja, kojom prilikom su izvedena djela Bacha, Händela, Odaka, Dugana i Wenzla.

Puna crkva, gdje je prije toga bila i svečana misa s posvetom orgulja, bila je znak velikog zanimanja riječkih vjernika za ovaj događaj, na kome su ventilator.

sudjelovali domaći izvođači, koji su svoj program vrlo brižljivo pripremili, što je sve ostavilo ugodan dojam.

Na zahtjev rektora katedrale msgra Danijela Perkana na licu mjesta su u montažnoj hali tvornice Jenko Antun — Guncle — Ljubljana dne 16. listopada 1969. god. niže potpisani kolaudirali i ispitali obnovljene orgulje za riječku katedralu.

Slobodno stojeći sviraonik je nov, a proporcije ukazuju na to da su orgulje postavljene po normi koja je na snazi u romanskim zemljama. Nekoliko kvalitetno dobrih registara starih orgulja katedrale ušlo je u sklop novih orgulja, dok su ostalo novi registri, a svi su smješteni u dva ormara obnovljenih orgulja.

Dispozicija orgulja je slijedeća:

I MANUAL C — g 3

- 1 — Super I
- 2 — Tromba 8
- 3 — Mikstura 2 2/3
- 4 — Tercian 1 3/5
- 5 — Kopula 4
- 6 — Fugara 8
- 7 — Burdon 8
- 8 — Principal 8

II MANUAL

- 9 — Subokt II — I
- 10 — Manual II — I
- 11 — Super II — I
- 12 — Flauta 8
- 13 — Celeste 8
- 14 — Principal 4
- 15 — Dolce 4
- 16 — Pikolo 2
- 17 — Kvinta 1/3
- 18 — Oboa 8
- 19 — Super II

PEDAL C — f 1

- 20 — Pedal I
- 21 — Pedal II
- 22 — Subbas 16
- 23 — Kontrabas 16
- 24 — Oktavbas 8
- 25 — Celo 8

Svega 18 realnih registara povezano je elekteromagnetskom trakturom. Dvije su slobodne kombinacije sa po 25 bijelih tipaka.

Utikači: Slobodne kombinacije 1 — Slobodne kombinacije 2.

Kolektivi: P, MF, F i T.

Utikači s izmjeničnim djelovanjem: Jez, CRS, Aut., Ped, i Trem, te valjak za Crescendo.

Orgulje su snabdjevene s dva mijeha — regulatora koje puni električni

Mjehovi imaju uvijek dovoljnu količinu zraka i kod dugo zadržanih TUTTI akorda.

Elektrouredaji raspolažu s daljinskim prekidačem za uključivanje ventilatora i traktura.

Na podesnom mjestu postavljeni su ispravljač — transformator i osigurač.

Kolaudaciona komisija je utvrdila da su elektrouredaji i sva instalacija ispravni.

Zračnice su prikladno smještene tako da se do svake svirale može lako doći.

Izražaj pojedinih svirala na svim registrima je precizan.

O zvučnom dojmu orgulja kolaudaciona komisija iznosi slijedeći sud: Temeljni zvuk orgulja je sjajan, nije oštar, a nijedan se registar ne izdvaja od ostalih, tj. svi su ujednačeni.

Jezični su registri prikladni za solističku izvedbu, a daju punini orgulja osebnost i ne nameću se u »PLENU«.

Slobodnim izborom registra može se postići nekoliko različitih osnovnih karaktera zvuka.

Zapažena je također plemenita kakvoća zvuka novog instrumenta.

Firmi »Jenko« treba čestitati na ovom izvrsnom radu koja je zamašan posao obavila brzo, stručno i majstorski.

Članovi komisije:

Ing. Venucci Remo

Don Ivo Ljubić

Rijeka, dne 20. XI 1969.

Makarska

Dne 15. XI 1970. održana je kolaudacija i blagoslov novih orgulja u Makarskoj u crkvi sv. Marka što ih je izradio ljubljanski majstor Anton Jenko. One su pneumatskog sistema sa dva manuala s opsegom od C do a3 i pedalom od C do d1. Ormar i sviraonik izrađeni su od solidne politirane hrastovine. Perspekt orgulja vrlo ukusno se uklapa u stil crkve. Orgulje sadrže 18 zvučnih registara raspoređenih po slijedećem redu:

I. manual

- Super I
- Mixtura 5 v
- Octava 2
- Kopula 4
- Principal 4
- Fugara 8
- Flauta 8
- Diapason 16